

Brede welvaart 'elders' op regionaal niveau

December 2025

1. Brede welvaart 'elders'

Brede welvaart 'elders' betreft de effecten van de keuzes die mensen in een regio of land maken op de brede welvaart 'hier en nu' en 'later' van mensen in andere regio's en landen. Wordt de brede welvaart gemeten op nationaal niveau, dan gaat het om alle mensen in Nederland tegenover mensen in andere landen (de rest van de wereld). Voor provincies, gemeenten of andere regio's op een lager niveau dan het nationale gaat brede welvaart 'elders' ook om effecten op mensen elders in Nederland.

In deze notitie worden kort de resultaten en uitdagingen beschreven van de zoektocht naar nieuwe indicatoren voor brede welvaart 'elders'.

2. Ontwikkeling van nieuwe indicatoren

De selectie van indicatoren moet aansluiten bij de CES Recommendations, het conceptuele fundament van de MBW & SDG's. In de CES Recommendations wordt brede welvaart 'elders' verdeeld in vier thema's: stromen van goederen en geld, stromen van mensen, milieudruk en instituties.

Het dashboard van brede welvaart 'elders' in de rMBW bevat al vier indicatoren over milieudruk. Daarom is bij het zoeken naar nieuwe indicatoren vooral gekeken naar de andere thema's. Tien mogelijke indicatoren zijn onderzocht. Het thema instituties ontbreekt nog. Tabel 1 geeft een overzicht van de indicatoren die zijn onderzocht.

Voor de meeste van deze indicatoren geldt dat de ontwikkeling moeilijk is. Vaak ontbreekt het aan data op gemeentelijk niveau. Verdere uitwerking vraagt om meer tijd en samenwerking met experts die de regionale data zouden kunnen leveren.

Drie indicatoren konden wel worden uitgewerkt: werknemersbanen die worden bezet door forenzen (werkzaam in de regio, woonachtig 'elders'), invoer uit het buitenland door bedrijven, en verhuizingen uit de regio. Met deze indicatoren kunnen stromen van goederen en geld en stromen van mensen worden beschreven in het dashboard brede welvaart 'elders'.

Tabel 1: Onderzochte indicatoren voor de brede welvaart 'elders'. Verder uitgewerkte indicatoren zijn dikgedrukt.

Thema	Onderzochte indicatoren rMBW	Interpretatie
subjectief welzijn		Invloed is zeer indirect
materiële welvaart	Werknemersbanen die worden bezet door forenzen (werkzaam in gemeente, woonachtig elders)	De inkomens van mensen die in regio A werken en in 'elders' wonen zijn een bijdrage van A aan de brede welvaart 'elders'.
	Invoer uit het buitenland door bedrijven	Invoer zorgt voor banen (arbeid) en inkomens (materiële welvaart) 'elders'.
	Aankopen door bedrijven binnen Nederland	Aankopen zorgen voor banen (arbeid) en inkomens (materiële welvaart) 'elders'.
	Uitgaven aan toerisme en recreatie buiten de eigen regio	Het eerste-orde-effect van toerisme en recreatie betreft banen (arbeid) en inkomens (materiële welvaart) 'elders'. Het tweede-orde-effect kan negatief zijn, zoals de overlast van grootschalig toerisme.
	Inkomensoverdrachten door inwoners van de regio aan mensen buiten de regio	Overdrachten aan familie, vrienden en anderen dragen bij aan materiële welvaart 'elders'.
arbeid en vrije tijd	Toerisme en recreatie buiten de eigen regio	Het eerste-orde-effect van toerisme en recreatie betreft vermaak en ontspanning in de vrije tijd 'elders'. Het tweede-orde-effect kan negatief zijn, zoals de overlast van grootschalig toerisme.
	Omvang van het woon-werkverkeer buiten de regio	Woon-werkverkeer gaat gepaard met druk op publieke voorzieningen (OV, snelwegen, fietspaden) en met uitstoot van stikstofoxiden 'elders'.
wonen	Verhuizingen uit de regio	Verhuizingen naar buiten de regio verhogen de druk op hulpbronnen elders in de wereld. Het meest directe effect is een hogere druk op beschikbare woonruimte.
samenleving	Sociale contacten buiten de regio	Sociale contacten dragen bij aan brede welvaart 'hier en nu' en 'later' (sociaal kapitaal), zowel in de regio als daarbuiten.
milieu	Vliegtuigbewegingen op overlandvluchten vanaf luchthavens	Vliegbewegingen (opstijgen en landen) zorgen voor geluidsoverlast buiten de regio.

3. Duiding

Bij het ontwikkelen van nieuwe indicatoren is het belangrijk om ervoor te zorgen dat de duiding van de indicatoren logisch is en aansluit bij de beleavingswereld van gebruikers van de rMBW.

Iedere indicator meet één specifiek effect vanuit een regio op de rest van Nederland en op andere landen. Een activiteit (zoals de invoer van goederen) heeft allerlei effecten, zowel positief als negatief. In het monitoren van brede welvaart wordt voor de interpretatie van een indicator alleen gekeken naar het eerste-orde-effect. Bijvoorbeeld, het eerste-orde-effect van de invoer van goederen uit een ander land is dat daarmee in het andere land banen worden gecreëerd en inkomens worden verdiend. Tweede-orde-effecten die *mogelijk* ook een gevolg kunnen zijn (zoals CO₂-uitstoot of milieuvervuiling) worden niet geduid of worden met

afzonderlijke indicatoren gemeten (zoals een broeikasgasvoetafdruk). Als voor een indicator niet eenduidig kan worden bepaald of daarmee een positief of negatief effect wordt gemeten, wordt de indicator niet gebruikt.

In de Monitor Brede Welvaart en de SDG's wordt alleen vanuit het Nederlandse perspectief gekeken en zijn de effecten op 'elders' abstract: de rest van de wereld staat ver weg. In de rMBW kunnen stromen van goederen, geld en mensen tussen specifieke regio's, zowel vanuit het perspectief van de zendende als dat van de ontvangende regio worden gemeten. Hierdoor zijn de consequenties van deze stromen concreet: we kunnen in onze eigen omgeving de effecten zien.

Het duiden van regionale effecten op de brede welvaart 'elders' is daarom complexer: er is veel meer ruimte voor en behoefte aan nuance. Iedere activiteit of stroom mensen, goederen of geld kan zowel negatieve als positieve effecten op 'elders' hebben. De effecten zijn bovendien afhankelijk van de context. Bijvoorbeeld, verhuizingen uit een regio naar een andere regio verhogen de druk op schaarse middelen (zoals natuur en woningen). Voor een krimpregio kan de instroom van mensen uit andere delen van het land juist positief zijn, bijvoorbeeld om lokale voorzieningen in stand te houden.

De positieve en negatieve effecten kunnen afruilen of synergieën zijn. In dit geval is sprake van een afruil wanneer verbetering van (een aspect van) de brede welvaart in de ene regio ten koste gaat van (een aspect van) de brede welvaart in een andere regio. Voor complexe processen waarbij de effecten niet eenduidig positief of negatief gemeten kunnen worden, is het beter om meerdere indicatoren op te nemen die ieder een bepaald aspect meten. Een dashboard met meerdere indicatoren maakt de afruilen en synergieën expliciet.

4. Conclusie

Bij eventuele verdere ontwikkeling van het dashboard 'elders' in de rMBW zal de nadruk liggen op het meten van de mechanismen waarlangs mensen in een regio effect hebben op de brede welvaart in andere regio's, namelijk de stromen van mensen, goederen, geld en emissies.

Ook is het noodzakelijk dat in het dashboard 'elders' genoeg ruimte is voor nuance. Dit kwam bij het uitwerken van drie indicatoren (werknemersbanen die worden bezet door forenzen, invoer uit het buitenland door bedrijven, en verhuizingen uit de regio) naar voren. Er zijn daarom meerdere indicatoren nodig om de verschillende afruilen en synergieën te kunnen duiden. Voor het beschrijven van het effect van stromen van mensen op 'elders' betekent dit, bijvoorbeeld, dat naast een indicator voor de werknemersbanen die worden bezet door forenzen ook een indicator wordt opgenomen over de omvang van het woon-werkverkeer buiten de regio.